

חג הפסח

פרשת מצורע - שבת הגדול

י"א ניסן תשפ"ד
שנה ט"ו גליון תש"ז

עטרת ששלים

קול קאמרנא 0747962080

עלון שבועי שע"י מוסדות קאמרנא בארה"ק • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • עיה"ק ירושלים ת"ז

מעמד הנשגב הקבלת פני רבו ברגל

ג' דחול המועד פסח תשפ"ג

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק אדמו"ר שליט"א

שהיה לו רק מצוה אחת, דהיינו מצוה אחת עשה ולא תעשה ובתוכו כלול כל התורה, וכעין זה איתא ממרן הבעש"ט ז"ע (בעש"ט עה"ת בראשית אות א) דלעתיד לבוא בביאת משיח צדקנו יבאר לנו משיח דבמילת 'בראשית' כלול כל התורה כולה ע"י צירופים שונים, וכדאיתא בגמרא (ברכות נה.) 'ודע בצלאל לצרף אותיות שממנו נבראו שמים וארץ.

וזהו הענין באדם הראשון שנצטווה לעבדה ולשמרה, וכדברי הוזה"ק (ח"ב קסה:) אבל דא רזא דפקודי אורייתא, 'לעבדה' אליו רמ"ח שייפין עליו, 'ולשמרה' אליו תלת מאה ושיתין וחמש שייפין תתאין, עיי"ש, דהיינו בציווי לעבדה ולשמרה כלול כל המצוות עשה והלא תעשה שבתורה, ולכן כשחטא אדה"ר באכילת עץ הדעת היה צריך להוסיף ולהתחזק בלימוד התורה ובמצוות.

ענין שני המאורות הגדולים

ובביאור ענין עבודת אדה"ר בגן עדן יש לבאר דהנה בפרשת בראשית כתוב 'את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה' וידוע דברי הגמרא בחולין (ס:) שהלבנה קטרגה ונתמעטה כדאיתא שם, והרי שבעים פנים לתורה, ואפשר לבאר ג"כ דהנה ידוע דיש ב' בחינות האחד 'קוב"ה', והשניה 'שכינתיה' שיש בה תמיד עליות וירידות, וכמו שכתוב בפרשת ויצא 'והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו' דמלאך הוא צירוף הוי"ה אדנ"י שעולין למספר צ"א כנודע, 'עולין ויורדים בו' היינו שתלוי בעבודת האדם דפעם הוא היחוד בעליה ופעם בירידה, וכן כאן שברא הקב"ה את שני המאורות הגדולים דהיינו ב' דרגות המאורות הגדולים

אבנים כראשנים וכתבתי על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברת' (שמות לד א), וידוע מה שנתקשו בזה הרבה הראשונים, בראשונה מצינו באבן עזרא (שמות כ א) שהקשה כן, הרי בלוחות השניות היו פ"ח תיבות יותר מהראשונות, והרי ה' ציוה למה פסל לך וכו' כראשונים, ולמה הוסיף ע"ז עוד, ועיין מה שבאר שם. וידוע דברי הגאונים (רש"י שמות כד יב) דבלוחות הראשונות היו תר"ך אותיות נגד תר"י"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן, דבכל אות מרמז מצוה אחת, וכמו שביאר בארוכה אא"ז רביה"ק מהרי"א מקאמרנא ז"ע בספרו הקדוש אוצר החיים כל אות השייכות שלה לכל מצוה ומצוה.

ואפשר לבאר על פי דברי המשנה באבות (פ"א מ"א) ועשו סייג לתורה, דהיינו שכל פעם שראו חז"ל תקלה וכדו', צריכים לעשות גדרים וסייגים חדשים שלא להגיע ח"ו לאיסורי תורה, ולכן גם כאן בלוחות הראשונות שהגיעו לידי תקלה דהיינו לעשיית העגל, ניתוסף אותיות חדשות בלוחות השניות, וכדאיתא במדרש (שמו"ר מו א) אמר לו הקב"ה למשה אל תצטער בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות. דבכל פעם שיש תקלה מוסיפים סייג לתורה, ולכן ניתוסף אותיות חדשות ללוחות השניות כדי לחזק את עצמם בקיום דברי התורה, יותר מבלוחות הראשונות.

אדה"ר היה לו עשה אחת ולא תעשה הכלול מכל התרי"ג

בדרך זה אפשר לבאר ג"כ הענין באדם הראשון שצוה לו הקב"ה 'לעבדה ולשמרה' (בראשית ב טו)

גלות מצרים היה הכנה לקבלת התורה
נדבר קצת מענייני דיומא עניני חג הפסח ויציאת מצרים.

כתוב בתורה שהשם יתברך אמר למשה רבינו במצרים 'וזה לך האות כי אנוכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה (שמות ג ב). דהיינו שכל תכלית יציאת מצרים היה כדי שיקבלו בני ישראל את התורה, וזהו העבודה של ימי הספירה שהוא הכנה לקבלת התורה בבחינת דרך ארץ קדמה לתורה, כמו שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו פ"א) 'ויגרש את האדם וכו' לשמור את דרך עץ החיים' (בראשית ג כד) 'דרך' זו דרך ארץ, 'עץ החיים' זו תורה, מלמד שדרך ארץ קדמה לתורה.

וכידוע דברי המהרח"ו בספה"ק שערי קדושה (חלק א שער ב) וז"ל: והנה ענין המדות הן מוטבעות באדם בנפש השפלה הנקראת יסודית הכלולה מארבע בחינות, הדומם והצומחת והבהמית והמדברת. כי גם הן מורכבות משוב ורע, והנה בנפש הזה תלויות המדות הטובות והרעות והן כסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית אשר בה תלוין תרי"ג מצוות התורה כנוכר לעיל בשער ראשון. ולפיכך אין המדות מכלל התרי"ג מצוות, ואמנם הן הכנות עקריות אל תרי"ג המצוות בקיומן או בביטולם, יען כי אין כח בנפש השכלית לקיים המצוות על ידי תרי"ג איברי הגוף אלא באמצעות נפש היסודית המחוברת אל הגוף עצמו, עיי"ש. וכן יציאת מצרים היה הכנה לקבלת התורה.

למה ניתוסף תיבות בלוחות שניות
ומצינו שאחר מעשה העגל ושברת הלוחות אמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה 'פסל לך שני לחת

בחינת ו"ה משם הוי"ה, שלכאורה היה צריך להיות שניהם גדולים, ובפרט שנברא ביום ד' שהוא בחינת נצח, ואיתא בזוה"ק איהו בנצח ואיהו בהור, אבל התיקון יהיה 'נצח ישראל לא ישקר' (ש"א טו כט), דיהיה שני המאורות הגדולים בבחינת נצח ישראל לא ישקר וכמ"ש בשער הכוונות בחנוכה ופורים, אבל כהיום תלוי בעבודת האדם, ולכן אפשר לבאר הכתוב 'את שני המאורות הגדולים' דפעם הוא שני המאורות הגדולים, ופעם הוא המאור הגדול ופעם היא קטן, וכל עבודת אדה"ר היה לעבדה ולשמרה, דהיינו לעבדה הוא ו' משם הוי"ה, ולשמרה הוא ה' משם הוי"ה, וזה הביאור בכתוב 'מכל העין וכו' אכול תאכל', דעין הוא ו' משם הוי"ה כידוע בחינת קוב"ה והיינו 'לעבדה', דזה יכול לתקן בפועל בכח האכילה בקום ועשה, אבל 'לשמרה' הוא רק לאו דהיינו שב ואל תעשה דאינו עושה בפועל כלום רק שאינו עובר וממילא בזה מתקן ה' משם הוי"ה בחינת שכינתיה, ובעצם היה לו רק עשה אחד ולא תעשה אחד ושעבר וחספו לתקן תרי"ג ממש וכמאמרן ועשו סייג לתורה, לחזק את עצמו בקיום דברי התורה.

התורה הוא תורה דבריאה

ואיתא בזוה"ק (ח"ב קסא:): הקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, וצריך להבין הכונה, וביאר האר"י הק' בלקו"ת (ריש בראשית) דלכן מתחלת התורה באות ב' כיון דהיא תורת הבריאה, ולא תורת האצילות, נמצא דענין איסור והיתר וטמא וטהור היה רק בבחינת תורת הבריאה וממילא אסתכל באורייתא וברא עלמא דבעו"ז איכא הענין דאיסור והיתר וטמא וטהור, וכדאיתא במסכת אבות (פ"ג מט"ו) הכל צפוי והרשות נתונה, דאפשר לומר 'הכל צפוי' הוא תורת האצילות בבחינת ידיעה, 'והרשות נתונה' תורת הבריאה, שהקב"ה נותן רשות לעשות בבחינת בחירה דאינו מפריע ידידיעה.

עכ"פ אדם הראשון שהיה לו העשה והלא תעשה וכדברי האר"י הק' בשער הכוונות ראש השנה הכונה דיש בחינה בענין אכילת עין הדעת שצוה לו ה' שלא לאכלו וזהו הלא תעשה, והוא הבחינה שלא להזדווג ביום ו', ויש בחינה שהיה היתר לאכלו בשבת שנעלם בחינת הרע וממילא היה מותר לאכלו וזה העשה, והוא הבחינה שהיה צריך להזדווג בשבת עיי"ש, וממילא כשחטא היה צריך להוסיף במצות ונתוסף התרי"ג מצות, וכן כאן כשנשברו הלוחות הראשונות היו צריכים להוסיף פ"ח אותיות דהיינו הלכות שונות כדי להוסיף סייג לתורה כדברי המדרש הנ"ל.

כל אחד מישראל יש לו שורש באותיות התורה וידוע דישאל ר"ת יש שישים ר'בוא א'ותיות ל'תורה (מגלה עמוקות ואתחנן אופן קפו), דהיינו שכל

איש ואיש מישראל יש לו חלק באותיות התורה, דשישים רבוא הוא מספר שיש תמיד, וכמ"ש בששה"ר (א סד) ילדה אשה אחת במצרים ס' רבוא בכרס אחד זו יוכבד שילדה אם משה, ועיין בשער הגלגלים (הקדמה י"ז) שתמיד בכל דור ודור יש שישים רבוא נשמות כלליות בישראל וגם שישים פ' בפרד"ס עיי"ש. והיינו בחינת "שישים רבוא" שהוא מרומז בו' משם הוי"ה וממילא כשאדם חוטא ח"ו הרי נופל מאותיות התורה במקומות שאינם צריכים ליפול והיינו כשאדם חוטא ח"ו שאינו מקיים המצות או עובר על הלאוין שכתוב בהם המצוה ההוא שלא קיים או הלאו ההוא שעבר, וכל תכלית עבודתנו הוא לעלות האותיות התורה שנפלו בחטאותינו, ולכן לפני כל מצוה שאנו מקיימים או אומרים לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה שזהו המאור הגדול והמאור הקטן וכדאמרן, ואח"כ אנו אומרים כמו שכתוב בתורה דהיינו שכוונתנו להעלות האותיות התורה שנפלו בפגם חטאינו וכדאיתא בתהלים (קט"ה) "נפלאות מתורתך" דהיינו 'נפל - אות', שהאותיות נפלו וצריך להעלותם, וכדברי הבעש"ט בארוכה (בעש"ט עה"ת נח אות טו) עה"פ "צהר תעשה לתיבה" שצריך להאיר את האותיות, וזהו תכלית עבודתנו.

בגלות מצרים העלו אותיות התורה

וזה היה ג"כ תכלית השעבוד והעבודה בגלות מצרים כדי לתקן חטא אדה"ר וכדברי האר"י הק', והרי אדם הראשון עבר על העשה ולא תעשה שבהם היה כלול כל התורה, וממילא כל זה נפל האותיות למקומות שאינם צריכים ליפול וצריך להעלותם ונתגלגל התיקון כבר בדור המבול ובדור ההפלה ובסדום עד שירדו בני' למצרים, ובמצרים איתא 'ועבידו מצרים את בני' בפרך וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים וכו', וכדאיתא בזוה"ק (ח"א כו.) וז"ל כגוונא דא אמרו מארי מתניתין, 'וימררו את חייהם בעבודה קשה' בקושיא 'בחומר' בקל וחומר 'ובלבנים' בליבון הילכתא 'וכל עבודה בשדה' דא ברייתא 'את כל עבודתם' וגו' דא משנה, עיי"ש, דהיינו שהעלו בכח לימוד התורה את האותיות שנפלו מחטא אדה"ר, ואח"כ יצאו מצרים כדי לקבל התורה וכדאמרן.

פ"י אנכי הוי"ה אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים

ובקבלת התורה איתא אנכי הוי"ה אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וכו' דאנכי היינו התורה וכדאיתא בגמרא (שבת קה.) פירושים שונים ע"ז, דאנוכי ר"ת א'נא נ'פשי כ'תבית י'הבית ועוד פירושים עיי"ש. ולפי דברינו יש לומר דאנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך וכו' היינו שאנוכי היינו התורה והוא אותיות התורה אשר הוצאתיך מארץ מצרים דאחר שתיקנו בני' את אותיות

התורה הוציאם הקב"ה ממצרים, שזה היה תכלית עבודתם ושעבודם בגלות מצרים לתקן את האותיות מחטא אדה"ר וכדאמרן, ויציאת מצרים היה כדי לקבל את התורה וללמוד בתורה וזהו אנו צריכים תמיד לכוון בלימוד התורה וקיום המצוות להעלות האותיות התורה שנפלו בחטאתינו.

בחטא העגל פגמו באותיות התורה

ולפי זה אפשר לומר דבחטא העגל ג"כ נפלו מאותיות התורה בחטאם, דהנה במצרים איתא בבעל הגדה 'שהקב"ה חישוב את הקץ' והוציאם לפני הזמן וממילא היו אותיות שנשארו במצרים ללא תיקון ולזה איתא בתורה 'והשיבך אלוקים מצרימה' וכו' וכדברי האר"י הק' בלקו"ת (פרשת כי תצא) שאחר תום כל הארבע גלויות יהיו צריכים לחזור למצרים, דמצרים הוא ראש הממלכות וכולל הכל דנשארו שם בכללות תורות ואותיות שלא ניתקנו, ולכן נשתברו הלוחות הראשונות ועשו לוחות שניות והמשיכו עוד אותיות ולפי החשבון הוסיפו פ"ח אותיות וכדכתיב בתהלים (קכד ו) 'הפ"ח נשבר ואנחנו נמלטנו'.

וזה תכלית עבודתנו להעלות אותיות התורה וכדברי הבעש"ט הנ"ל 'צהר תעשה לתיבה' להאיר ולהעלות האותיות, וזה ג"כ עבודתנו בפסח דהיינו 'פה סח' ללמוד התורה כדי לתקן האותיות שנפלו בחטאתינו וזהו ההכנה לקבלת התורה. וגם פסח הם פ"ח ס' שהם פ"ח האותיות ס' רבוא בני ישראל צריכים לעלות הפ"ח כנ"ל.

לעתיד לבוא נזכה לתורה דאצילות

ויה"ר שנוכה לקיים מצות פסח כהלכתה וספירת העומר, ועי"ז נזכה לקבל את התורה וכדברי האר"י הק' דיש תורה דאצילות ותורה דבריאה ואנו קיבלנו התורה דבריאה ולכן יש איסור והיתר וטמא וטהור, אבל לעת"ל דאיתא 'וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות' אז נזכה לתורה דאצילות שזה היה לכאורה הויכות בין המלאכים למשה רבינו שאמרו המלאכים לקב"ה 'תנה הודך על השמים' שרצו התורה לעצמם והיינו תורה דאצילות ומשה רבינו אמר להם שאנו מקבלים תורה דבריאה, אבל לעת"ל נזכה 'והיו עיניך רואות את מוריך' שנוכה לראות האותיות התורה בחוש, וכדברי הבעש"ט זי"ע ונזכה לתורה דאצילות דשם אין איסור והיתר וטמא וטהור דהכל הוא בגדלות בדעת דדמורה, בביאת גואל צדק בקרוב בימינו אמן סלה.

עטרת פז

אמרות טהורות מרבתינו זי"ע

שבת הגדול

'שבת הגדול' בלשון סגי נהור

אמר הרה"ק מהאדאס זי"ע בשם רבינו הרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמרנא זי"ע, אשר השבת שלפני פסח נקרא 'שבת הגדול' בלשון סגי נהור, כי הוא בבחינת קטנות שלפני הגדלות של חג הפסח הבעל"ט.

'נועם שיח'

שתי שבתות הסמוכות 'שבת הגדול' וחג הפסח'

אמרו חז"ל (שבת קיח) אם משמרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלין, שנאמר 'כה אמר ד' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי' (ישעיה נד), וכתב בתורה 'והביאותים אל הר קדשי' (שם פסוק ז). ונראה לרמז כי קאי על שבת הגדול, וחג הפסח שנקרא גם כן שבת, כי יו"ט נקרא שבת, וביו"ט של פסח בפירוש נאמר בתורה הקדושה הנקרא שבת, כדכתיב (ויקרא כג טו) 'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה', וכדברי רבינו הקדוש אור עולם באוצר חיים הרבי מהרצ"א מדינאב צוקללה"ה (בני יששכר ניסן יב, ג) דלכן נקרא פסח 'שבת', יען כי שבת היא קביעא וקיימא קדושה שלה מיוצר בראשית, ואין קדושתה תליא בקדושת ישראל. אבל יו"ט היא מקרא קודש על ידי קדושת ישראל מקדשים ירחים והחודש וקובעים מועדים בבית דין כידוע, וזה בפסח מצאנו ראינו כי הקב"ה הכניסנו לשערי הקדושה שלא מצד מעשינו, וכן הוא בכל שנה ושנה, לכן אומרים בקידוש של שבת 'זכר ליציאת מצרים', שחג הפסח היא דוגמת קדושת שבת בלי התערבות דלתתא כאמור, וזה מצאנו ראינו כי פסח נקרא שבת, עכ"ד הרבי מהרצ"א בתוספת ביאור לשונו.

וזה אם משמרים ישראל שתי שבתות, היינו ה'שתי שבתות' הסמוכות 'שבת הגדול', ושבת השני 'חג הפסח', אם משמרים אותן כהלכתן, היינו אם עושים בהם תשובה כראוי כאמור, כי עיקר שבת הגדול על תשובה כאמור, ועיקר חג הפסח גם כן על תשובה קבלת עול מלכות שמים כאמור. 'פרי חיים' מועדים דף ריט

ב'שבת הגדול' נעשו גדולים במצוה הראשונה שנצטוו ליקח את הטלה לקרבן פסח

נראה טעם למה נקרא שבת קודם חג הפסח שבת הגדול. דהנה נאמר לאברהם אע"ה בברית בית הבתרים (בראשית טו ג-ד) 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ואח"כ כתוב 'וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחר כן יצאו ברכוש גדול'.

אך מצאנו ראינו בספרים הקדושים, וביותר באלשיך הקדוש, דמבאר הענין דבגלות מצרים היה הדעת בגלות, שלא ידעו את ה', היינו שיעקב אע"ה ירד למצרים עם שבעים נפש, ואח"כ נולדו במצרים ששים ריבוא ישראל, והם התערבו עם המצרים, ונכנסו למ"ט שערי טומאה, ולולא שהקב"ה מרחם על עמו והכניסם לחמשים שערי הקדושה, היו ח"ו נאבדים, ואח"כ הקריבים לפני הר סיני במעמד הנבחר הגדול והקדוש, ונתן לנו תורה ומצוות, בהיותנו זרע אברהם יצחק ויעקב ויבחר בזרעם אחריהם עד סוף כל הדורות, וכנאמר (דברים כט יד) 'את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה'

כי כל הנשמות מישראל עמדו אז בעת קבלת התורה.

והנה בשבת הזה היה עשרה בניסן, שהקב"ה נתן להם את המצוה הראשונה ליקח את הטלה לקרבן פסח, ויצאו מגלות הדעת שלהם, והמצוה היתה להקריב את הפסח בארץ ישראל בבית המקדש בארץ הדעת, כדאיתא בתרגום יונתן עה"פ (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים' דע"י עננים באו לארץ ישראל להר המוריה, ושם הקריבו את הקרבן פסח בלילה זה במצרים, ונעשו גדולים ע"י מצות ומעש"ט, ע"י מצוה זו של קרבן פסח, וזה 'הרכוש גדול'.

והנה מצאנו ראינו כי ע"י התורה הקדושה נקראים גדולים, כנאמר ע"י משה רב"ה לישראל (דברים ד ז) 'כי מי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נתון לפניכם היום', העולה לנו מזה כי ע"י תורה ומצות נקראים בני ישראל גדול לשון חשיבות, וכן כתיב (ויקרא כא ז) 'והכהן הגדול מאחיו' היינו גדול באיכות, וזה הרכוש גדול. ומש"ה בשבת זו לקחו את הטלה לקרבן פסח. לכן השבת הזו נקראת שבת הגדול, דנעשו גדולים ע"י המצוה הראשונה שנצטוו ליקח את הטלה לקרבן פסח.

'פרי חיים' ויקרא דף קמו

ב'שבת הגדול' נשפע שפע רב ברוחניות וגשמיות

ידוע דברי הוזהר הקדוש (יתרו פח) וז"ל הקדוש: תנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעתא תלין. שהשבת קודש משפיע מזון רוחניות וגשמיות לכל השבוע, מה שצריכים כל

אדם שבישראל. וזה שמעתי בשם הגה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זצלה"ה, למה השבת קודם פסח נקרא שבת הגדול, כי צרכי חג הפסח הם הרבה מאד יותר מכל החגים שבשנה, וממילא השבת שקודם פסח צריך להשפיע יותר משאר השבתות, ולכן נקרא השבת גדול כי הוא משפיע יותר על כל השבוע של חג הפסח.

'מעשה שלום' פרשת צו

ב'שבת הגדול' נתבטל ע"י הנקרא 'גדול'. ב'שבת הגדול' נעשה תיקון למלכות

יש ליתן טעם למה נקרא השבת הזו שבת הגדול, משום שראים

אצל יתרו שאמר 'עתה ידעתי כי גדול הוי"ה מכל האלהים' (שמות יח יא), ופרש"י מלמד שהיה מכיר בכל ע"ז שבעולם, שלא הניח ע"ז שלא עבדה. רואים שאם יש בטול ע"ז נקרא 'גדול', אם כן הרי גם בעשירי לחדש ניסן שלקחו את השם לקרבן פסח (שמות יב ג), שהיתה ע"ז של מצרים כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר טז ג), ולכן נקרא השבת הזאת שבת הגדול, להורות שביום עשירי לחדש ניסן שהיה בשבת (עיי' בתוס' שבת פז: ד"ה ואתו), היה ביטול ע"ז של מצרים.

ועוד יש לומר, מהכתוב 'הוא העולה' (ויקרא ו ב) שכתוב בוא"ו וקוראים בוי"ד, להורות שהמלכות יתעלה לבניה, ואז יהיה התיקון השלם ויהיה 'אשת חיל עטרת בעלה', והשם הוי"ה יהיה שם יהי"ה. וזה מבואר ממרן האריז"ל בשער הכוונות של ראש השנה (דרוש ז), שב' שופרות הם, שופר קטן ביום ר"ה והוא בתבונה, ושופר הגדול לעתיד לבוא באימא עילאה הנקראת בינה ע"ש. רואים שגדול מרמז לבחינת בינה.

לכן בגלל שבעשירי לחודש היה בשבת, והיה אז ביטול ע"ז שלקחו ושחטו את ע"ז של מצרים, ונעשה בזה תיקון למלכות, ולכן המלכות נתעלה לבניה שהוא בחינת גדול, ובפרט ששבת עצמו הוא ג"כ תיקון המלכות, ולכן הוא נקרא 'שבת הגדול'.

'היכל הרצון' ויקרא ו ב

קהל 'עטרת שלום' קאמרנא

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פניה"ק ירושלים תוב"א

חיוב אדם להקביל פני רבו ברגל

אי"ה בחג הפסח הבעל"ט

תקיים המעמד האדיר

הקבלת פני רבו ברגל

בהיכל בית המדרש הגדול

בזמנה לשמוע דא"ח שיחת החג מפי

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ביום חמישי ב' דחזה"מ

תכף לאחר תפילת מעריב

זמן תפילת מעריב בשעה 7:45

16 כ"ס ל' סריאלאכן ססס

תפילת הקבלה

עטרת חכמים

עיונים וביאורים מרבותינו ז"ע

ביאורי הגדה של פסח

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות

מה נשתנה הלילה. כי בליל פסח היחוד אף בעשיה, כמבואר בסוד מה נשתנה הלילה, כי בליל פסח יש הארה גדולה שאף בעשיה יש זיוג ויחוד, והוא הרמוז למלכות דעשיה סוד אות דלת אחורי דלת עליונה שמובלעת, אשר מבואר בוהרקי"ע ויקהל (והר רטז): משפטים (זהר צד): שהיא ממנה הוא עובד עבודה זרה, ובשעת הפלה יש עליה מועטת לה באיזה פרט, ובליל פסח שנתבער שאר וחמץ עבודה זרה, והקליפות נבלעו בנרתקו, יש יחוד גם במלכות דעשיה אחור הדלת ועולות בקדושה, וזהו המצוה 'בערב תאכלו מצת' חסר ואו, שאין לה יחוד עם הואו כמו שיש לחברתה פנים שלה שמתייחדת עם ואו שלה בסוד דו, ובליל פסח יש לה עליה לפי שעה גם לבחינות 'מצת' בלא ואו, ובא המצוה של שמירה מן שאר וחמץ כל שבעת הימים, הכל בשביל בחינה זאת אחורי הדלת שבכל השנה היא ממנה עובד עבודה זרה, שהוא יראה פחותה מאד מרה שחורה ועצבות כמבואר בוהרקי"ע דף צ"ב (שם), ובזכות שמירות כל שבעת ימים מחמץ ושאר וביטול ע"ז ואל נכר יש כח להעלות כל שבעת הימים בחינה זאת שנפלת בגלות שהוא בלועה ומעורבת בקליפות ע"ז אלהים אחרים.

'היכל הברכה' שמות כג יט, רב:

שבכל הלילות אין אנהנו מטיבילין אפילו פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים.

אפשר ליתן טעם למה תיקנו שני טיבולין בפסח. משום דאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק כח), וז"ל: והיו ישראל לוקחין דם ברית מילה ונותנין על משקוף בתיהם, דם ברית מילה ודם פסח, ונתמלא רחמים על ישראל, שנאמר 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך' (יחזקאל טו ו), 'בדמך' לא כתיב אלא 'בדמך', בשני דמים, דם ברית מילה ודם פסח, 'ואומר לך בדמך חי'. רבי אליעזר אומר וכי מה ראה הכתוב שני פעמים 'בדמך חי', אלא אמר הקב"ה בזכות דם ברית מילה ובזכות דם פסח נגאלו ממצרים, ובזכות דם ברית מילה ובזכות דם פסח אתם עתידים להגאל בסוף מלכות רביעי, לכן נאמר 'ואומר לך בדמך חי'. ע"כ. הרי שבני ישראל במצרים נתנו על המשקוף, גם דם ברית מילה וגם דם קרבן פסח, ומה שכתוב (שמות יכב) 'ולקחתם אגדת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף', שבני ישראל הטבילו את אגדת אוזב שתי פעמים גם בדם ברית מילה וגם בדם קרבן פסח, ועל זכר זה אנו עושים גם כן שני מיני טיבולין.

'היכל הברכה' פסח תשס"ו

שבכל הלילות אנהנו אוכלים חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה.

אפשר לפרש את הפזמון שבעל הגדה סידר לאמרם, וזה החלי בעזה"ת, כי זה איתא בחכמו"ל (בר"ב ד) 'שיליה' קאי על הגלות. והנה לכאורה קשה למה הגלות הזה שאנו עומדים הם באריכות זמן מה שלא מצינו כן בשום גלות שהיה כ"כ באריכות, שהרי גלות של יבנה היה שבעים שנה, וגלות מצרים היה רד"ו שנה, וא"כ מפני מה דוקא הגלות האחרון היא גדולה מאוד.

והנראה לומר, דהנה מפני מה חרב בית המקדש, והלכנו בגלות בעוונותינו הרבים, אמרו חכמו"ל במסכת יומא (ט): מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו, עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים. ומאיה בא שנאת חנם מגאוה, שהוא מדה גרועה ושפילה מכל המדות, ולהיפך הוא ענוה, שע"י ענוה זוכים בני ישראל להשראת השכינה, כמאמר הגמרא במסכת סוטה (ו): 'אני אשכון את דכא' מי שהוא בבחינת ענוה או אני שוכן בתוכו.

ואיתא ג"כ בספרים הקדושים (עץ חיים שער קליפת נוגה פ"ב) שעכשיו בגלות מעורב טוב ברע, אבל בגאולה השלימה יהיה כולו טוב, כמאמר הכתוב 'ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ' (זכריה יג ב). וזהו כל העבודה שלנו בקיום המצוות לברר הטוב מהרע, וע"ז יהיה התיקון השלם, והיה הגאולה שלימה בבא"ם.

וזה ידוע ממרן החיד"א זיע"א (הגדה של פסח שמחת הרגל לימוד א) בשם שו"ת הרדב"ז (בשו"ת החדשות סימן תקעו), שחמץ מרמז על היצר הרע שהוא רע, ומצות הוא מרמז על היצר טוב שהוא כולו טוב.

וזה שאמר בעל הגדה מה היינו ע"י בחינת מ"ה שהוא מדת ענוה, נשתנה הלילה הזה שהוא הגלות האחרון, מכל הלילות מכל הגליות, שבכל הלילות אפילו שהיו נגאלים, אעפ"כ היה מעורב חמץ ומצה טוב ברע, אבל כשיהיה הגאולה שלימה, אז יהיה כולו מצה כולו טוב בלי שום תערובת רע, ויהיה התיקון השלם. והשי"ת יעזור לנו שיהיה הגאולה השלימה בקרוב בב"א.

'שמות שלום' מועדים

הלילה הזה כלנו מסובין

הסיבה אמרו רז"ל (פסחים צט): לא יאכל עד שיסב. סוד ההסיבה בליל פסח הוא, כי אז עולה הזעיר ולקח כל בחינת הקטנות, דקטנות ראשון ודגדלות ראשון וקטנות שני ודגדלות שני, ואז המלך נקרא בן חורין דנסיב לאו"א, ועל כן צריך להיות מיסב דרך חירות. (לקוטי ש"ס פסחים דף ד' ע"ב).

'אור עינים' ח"ב ערך הסיבה

שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו

ע"ן (פע"ח שער הברכות פ"א) בכוונת ברוך שסוד 'בכור' נעשה 'ברוך', ובמלל ברוך נתחבר יסוד של חכמה ביסוד של בינה בסוד שביל נתיב, ואלו ה' יסודות הם 'בכור' ו'ברוך', כי שניהם לעולם ביחוד, ויסוד דאמא שבתוכה השביל הוא דעת הנקרא ברא בוכרא, ולכן נקרא זה השביל דלא אתיידע לא לעילא ולא לתתא, כי מרוב חבורין לא ניכר אם הוא לעילא בחכמה אם הוא לתתא בנינה, והאי שביל נקרא 'פלא', ואין 'ברוך' אלא מסוד דעת עליון, וכן 'בכור' בסוד שביל דקיק דנחית מן יוד חכמה ששם ענג, ולפרעה 'אביא' ביוד 'ננע', מה הוא הנגע 'אחד' להכותו מן מקום שהוא אחדות אמיתי שעליו נאמר כד דאין כתר 'אין מידי מציל' (דברים לב ט), שאין שם הכרעות, או הכל לטוב או כלה ונחרצה, מסוד כף כתר שער החמשים דעת עליון, וזה הוא שאנו מודים שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו אלא שבכל דור ודור, בסוד התפשטות הדעת לשהה קצוות, ואז הקב"ה מצילנו, אבל כד דן יחידי עליו נאמר 'אין מידי מציל', וזהו הדין מיחידו של עולם אחד דאין וכלה לפרעה לבכורת שלהם, כי כד דאין עילת העילת לבכורת דייקא.

'היכל הברכה' שמות יא ד, נב:

ארמי אובד אבי

ארמי אובד אבי וגו'. זהו העדות שהקב"ה צוה לישראל לומר, ארמי אובד אבי, שהיה רוצה לכן לאבד את יעקב אבינו עם כל שבטי י"ה, ועשה הקב"ה נס עם יעקב ובניו, והוא שצוה הקב"ה ללבו אל תדבר עם יעקב, שאינו צריך לטובתך או רעה ח"ו, כי תעשה לך יותר רעה. 'דמשק אליעזר' וישלח קסו.

וירד מצרימה

וירד מצרימה. ואצל יעקב כתיב עשרה מצרימה, 'מרדה מצרימה', 'אנכי ארד עמך מצרימה' מנורא לנורא ומכתרא לכתרא, 'ארד עמך מצרימה' מספר י"פ ע"ב תש"ד, יחוד הידוע ליראת שמים (שער היחודים פרק כ' יחוד י') 'ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו', 'וכל זרעו הביא אתו מצרימה' לעשות היחוד הקדוש אף בגלות ויסורין וצער, 'בני ישראל הבאים מצרימה', 'הבאה ליעקב מצרימה יצאי ירכו', 'הבאה מצרימה שבעים', 'עד באי אליך מצרימה לי הם', 'הבאה מצרימה את יעקב' דריש ספרא, 'ארמי אבד אבי וירד מצרימה', הרי אלה עשרה מצרימה דיעקב, שבייר כל הקומה וכל המדות לעבוד בהם השי"ת ולייחד אותם אף בגלות המר. ואצל משה כתיב חד 'בלכתך לשוב מצרימה ראה'.

'היכל הברכה' דברים כו ה, קסא.

ובמופתים זה הדם, כמה שנאמר ונתתי מופתים בשמים וארץ, דם ואש ותימרות עשן

יש להבין איך רואים שיש בשמים דם. אלא איתא ברש"י (שמות י) וז"ל: 'ראו כי רעה נגד פניכם', ומרדש אגדה (ילקוט"ש שמות לב רמו שצב) שמעתי כוכב אחד יש ששמו רעה. אמר להם פרעה רואה אני באיציטנינות שלי אותו כוכב עולה לקראתכם במדבר, והוא סימן דם והריגה, וכשחטאו ישראל בעגל ובקש הקדוש ברוך הוא להרגם אמר משה בתפלתו (שמות לב יב) 'למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם', זו היא שאמר להם 'ראו כי רעה נגד פניכם', מיד (שם יד) 'וינחם ה' על הרעה' והפך את הדם לדם מילה, שמל יהושע אותם, וזהו שנאמר (יהושע ה ט) 'היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם', שהיו אומרים לכם דם אנו רואין עליכם במדבר. ע"כ. הרי רואים מזה שגם בשמים יש דם. 'היכל הברכה' פסח תשס"ד

אני הוא ולא אחר

אני הוא ולא אחר, לית אתר פנוי מניה ממש (תק"ו קכב), בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ט לט) ב"ה וב"ש עדי עד, וכן אסור לישאל למה הוא התכלית של השתלשלות הספירות, ומה תועלת לאין סוף, בהתגלות שלו הנבראים כי כל זה קרוב לשאלת 'מה למעלה ומה למטה' (חגיגה יא), ואסור בהם החקירה כלל.

'נתיב מצותיך' היחוד ב'י

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים, דצ"ד עד"ש באח"ב כבר נתקשו הראשונים (פי' הרא"ש שמות ו ג, ועוד) על הא דאיתא בהגדה של פסח רבי יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ד עד"ש באח"ב. מה ראה רבי יהודה לתת הסימנים הללו, והלא מי שיראה סדר המכות בפסוק יכול לעשות כמותו. ראה מה שתירצו בזה. ואפשר לומר טעם לזה שרבי יהודה לא רצה להזכיר המכות בפירוש, כמו שלא רוצים להזכיר דבר לא טוב, כדאיתא בגמרא (פסחים ג) אמר רבי יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, ע"ש. לכן נתן רבי יהודה סימנים על העשר מכות.

'היכל הברכה' פסח תשס"ד

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' ז"ה זהב'
לרבינו יצחק אייזיק מקאמנא ז"ע

מצות סיפור יציאת מצרים בליל פסח

מצות סיפור יציאת מצרים בליל הסדר היא מצוה מן התורה, שנאמר (שמות יג ח) 'והגדת לבנך ביום ההוא' וגו'. ואפילו בזמן הזה שאין קרבן פסח, מצות אכילת מצה וסיפור יציאת מצרים הן מן התורה. כדאיתא בגמרא (פסחים כב). שנחלקו אם מצה בזמן הזה מהתורה, לדעת רבא היא מהתורה, וכך נקטו להלכה הרי"ף (פסחים שם) והרמב"ם (פ"ו מחמין ומצה ה"א) והרא"ש (שם פ"י סימן לו) כרוב שאכילת מצה בזמן הזה שאין פסח היא מהתורה, ולכן אף סיפור יציאת מצרים חייב מן התורה.

וכך כתב הרמב"ם (פ"ו מחמין ומצה ה"א) מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר (שמות יג ג) זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים וכו', ומנין שבליל חמשה עשר, תלמוד לומר (שם יג ח) והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה, בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך.

מנין המצוות

הרבה ראשונים ממוני המצוות מנו מצוה זו, והם הרמב"ם (סה"מ עשה קנו) והסמ"ג (עשין מא) והחנינוך (מצוה כא). ויש מהראשונים שהשמיטו מצוה זו, והם רב סעדיה גאון והיראים והלכות גדולות. וטעמם כתב הגר"פ פערלא (על הרס"ג עשה לג) דעיקר המצוה היא עצם אכילת פסח מצה ומרור, ומצות סיפור יציאת מצרים אינו אלא שאם הבן שואלו צריך להשיב לו, ולכן אין זה מצוה בפני עצמו, ע"ש באריכות.

רבינו בספרו על המצוות 'אוצר החיים' (מצוה כא, שמות עה). גם מנה מצוה זו ממנין המצוות כדרכו בדרך הרמב"ם כדכתב, **מצות עשה לספר ביציאת מצרים בליל ט"ו בניסן, שנאמר** (שמות יג ח) 'והגדת לבנך ביום ההוא', ומצוה להודיע להבנים לפי דעתם, ואף על פי שאין אצלו בן מצוה לספר, וכל המרבה לספר הרי זה משובח. וכך כתב רבינו גם ב'אוצר החיים' הקצר (מצוה כא) **מצות עשה לספר ביציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן בתחילת הלילה**, שנאמר (שמות יג ג-ח) 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים' וגו', והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה הוי"ה לי בצאתי ממצרים'.

מה בין מצות ההזכרה שבכל יום למצות הסיפור בליל פסח

רבים מהאחרונים התקשו מה נתחדש בחיוב הזכרת יציאת מצרים בליל הסדר, והלא גם בשאר ימות השנה יש חיוב הזכרת יציאת מצרים בלילות. ואפשר לתרץ בדעת רבינו בכמה דרכים:

דרך הראשון

דמציאת זכירת יציאת מצרים בכל יום הוא ענף מצוה ממצוות עשה דליל פסח. וכך כתב רבינו ב'אוצר החיים' הקצר (במ"ע) שלא נמנו אות מ"ל על מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום, וז"ל: **מצות עשה להזכיר יציאת מצרים בכל יום, שנאמר** (דברים יג א) 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך'. הרמב"ם והסמ"ג והרמב"ן הסכימו שיהא לא יבוא במנין [המצוות, והטעם שלא מנו מצוה זו, כיון שנאמר (שם) 'לא תאכל עליו חמין' [גו'] 'למען תזכור',

[הרי שהמצוה הוא איסור אכילת חמין, ועל ידי זה מביא לזכירת יציאת מצרים]. והוא כמו 'וראיתם' ו'זכרתם' (בדבר טו לט) **בציצית, שהמצוה היא הציצית המביא לידי זכרון המצות. וכן שמירות חמין מביא לזכירת מצרים, שלא ישתכח ממנו גודל הסדר, ובוה יבוא לקיים כל המצות. והוא מצוה כוללת[ת], שתהיה יראתו ואהבתו תמיד על פניו, ונכנע לאל ברוך הוא על גודל חסדיו ומופתיו שעשה עמו, ובוה נקיים כל התרי"ג מצות. כך נראה עד יערה עליו רוח ממרום רוח קדוש [בדברי ה]רמב"ם הלכות חמין ומצה (פ"ו ה"א) [שכתב מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר (שמות יג ג) 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים' כמו שנאמר (שמות כ ח) 'זכור את יום השבת', עכ"ל. הרי'ן שסובר דוקא בליל פסח [הוא] עיקר [המצוה] [כמו שבת], וכל הימים [הוא] דרבנן, [שהוא] ענף מצוה של ליל פסח.**

וכך כתב רבינו ב'שולחן הטהור' (סימן סז ס"ב) וז"ל: **מצות עשה לזכור יציאת מצרים ביום ובלילה**, [הוא] ענף מצוה ממצות סיפור יציאת מצרים של ליל פסח, והוא מצות עשה אחת לספר ביציאת מצרים ביום ובלילה, עכ"ל. והכוונה, כמו שכתב ב'אוצר החיים' דכל הימים אינו אלא ענף מצוה ממצות סיפור יציאת מצרים של ליל פסח.

מה הוא 'ענף מצוה'.

כל המצוות שלא נמנו בכלל תרי"ג, משום שאין נכללות בשורשים, [אשר לכל אחד ואחד ממוני המצוות], הרי הן נחשבות בתור 'ענפי מצוה'. וכן המצוות שנלמדו מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, או מהלכה למשה מסיני שלא נמנו בתרי"ג, נחשבות גם הן ל'ענפי מצוה', וכן פרטי אופני המצוות, אע"פ שבא ביאורן בתורה, נחשבים גם כן ל'ענפי מצוה', דהיינו כ'ענף' היוצא מעיקר האילן ומחובר אליו. ויש ענפים למצוות עשה ולמצוות לא תעשה. ואע"פ שלענין קיומן שווים הן למנין תרי"ג, מכל מקום יש נפקא מינה בין 'ענף מצוה' לבין 'מצוה' שהיא מתרי"ג. כגון: א. דב'ענף מצוה' לא אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה. (בינת אדם שער או"ה כלל ח). ב. וכן הא דכופין אותו לקיים את המצוה, לא אמרינן ב'ענף מצוה'. (בינת אדם שם). ג. כתב הפרי מגדים (בפתיחה כוללת ח"ג אות ב) הכלל שמצווה חמורה דוחה למצוה קלה, ועל כן מצות עשה מפורשת דוחה עשה דאיתא מדרשא או הלכה למשה מסיני. עיי"ש. ד. אין לוקין אלא על לאו שמכלל תרי"ג, ולא על לאו ד'ענף מצוה'. (פמ"ג שם). ה. כתב הפרי מגדים (בפתיחה כוללת ח"א אות יב) שבספק בהלכה למשה מסיני וי"ג מדות ומדרש חז"ל חזין מג"ש והדיקשא, יש בו מחלוקת אי אמרינן ספקין לחומרא או לקולא. עיי"ש.

דרך השני

דמצות זכירת יציאת מצרים בכל יום החובה היא להזכיר לעצמו ענין יציאת מצרים, ואין מצוה להגיד ענין זה לבניו, אך בליל הסדר המצוה היא לספר לבניו. וכך כתב רבינו בשו"ת (סימן סז ס"ב). **ונוסף ענף מצוה בליל פסח להגיד ולספר לבניו ולעצמו, עכ"ל.**

וכך כתב ה'מנחת חינוך' (מצוה כא אות א') ולפי מה שכתבנו אפשר לומר, דתמיד המצוה להזכיר בפני עצמו ולא להגיד לבנו, וכאן המצוה לספר לבנו, אבל אם אין עמו אחר המצוה להזכיר בעצמו שיהא לשאר הלילות. וכך כתב הרשב"ץ בספרו 'בין שמועה' (מאמר חמין ח"ג ד"ה מצות).

דרך השלישי

דמצות זכירת יציאת מצרים בכל יום די בקצרה, אך בליל הסדר המצוה היא לספר באריות ובהרחבה. וכך כתב רבינו

ב'שולחן הטהור' (סימן סז ס"ב). **ונוסף ענף מצוה בליל פסח להגיד ולספר כל הענין באריות, עכ"ל.**

וכך כתב החוות דעת בהגדתו 'מעשה ניסים' (בהקדמה) ולפענ"ד נראה דבלילה זו סיפור מעליא בעינן ולא יצא דבריבור אחד כמו שכתבו הם ז"ל דדיבור אחד בכלל זכירה הוא, וזכירה בכל לילה וליילה נצטוונו כדברי רבי אלעזר בן עזריה (ברכות יב:), ומה חידשה התורה בלילה זה יותר, אלא ודאי דבלילה זה סיפור מעליא מכל מה שאירע מראש ועד סוף בעינן וכו'. וכן הפנים יפות (סוף פרשת בא ד"ה ויש לפרש) ומהר"ם שיק (על תרי"ג מצוות, מצוה כא אות א') ועוד אחרונים כתבו כן. ועיין בפרי מגדים (סימן נח פתיחה להלכות ק"ש אות ד') מה שכתב בזה.

ויש עוד דרך שרבינו נראה שוללו, והוא שבכל ימות השנה יכול לקיים מצות זכירת יציאת מצרים במחשבה בלב ובמוח, אבל בליל הסדר מחוייב הוא לספר בפיו את ענין יציאת מצרים.

וכך כתב רבינו ב'אוצר החיים' הקצר (מ"ע שלא נמנו אות ו) בענין מצות זכירת מעשה מרים, וז"ל בא"ד: **ובאמת לא יצא מידי פשוטו, כי הזכירה אינו אלא בלב ובמוח לזכור יציאת מצרים ומרים ומעמד הר סיני, וכן נצטוונו מפי מרן האר"י** (פע"ח שער הק"ש פ"ג, שעה"כ ענין תפלת השחר) **קודם ק"ש לזכור במחשבה את כל אלה** (עיין שוה"ט סימן ס ס"ו), **ומצוה שבמחשבה לא יעלה למנין באין פנים, כי אהבה ויראה נסתרות, אע"פ דרשנו** (ספרי ואתחנן ז) **'אהבהו בפי הבריות', כי האהבה יגלה מצפוננו בדבור ובמעשה, וכן האמונה באלהות בדבור, לקבל עליו אמונה שלימה ויחוד שמו, אבל מחשבה שבלב לא יעלה למצוה, והכמים תיקנו יציאת מצרים לומר בפה, וזכירה של שבת כתיב ביה** (שמות כ ח) **'לקדשו', לקדש בפה מלא את יום השבת, וזכירה במחשבה בעלמא לא יבא למנין, כך נראה עד יערה עליו רוח טהרה, ולא נחה דעתי עדיין בענין זכירה של יציאת מצרים.**

מה שכתב רבינו 'ולא נחה דעתי עדיין בענין זכירה של יציאת מצרים' בכל יום, דהיינו שהוא עוד מסופק האם די בזכירה במחשבה שבלב. ונראה בשולחן הטהור (סימן סז ס"ב) נחה דעת רבינו בזה, וכתב בענין הזכירה בכל יום וז"ל: **ואינו יוצא בזה בהירורו הלב אלא בזכירה בפה, עכ"ל.**

וכך כתב החנינוך (מצוה של) וז"ל בא"ד: **וכתיב גם כן זכירה בענין יציאת מצרים, ועל זכירת מצרים באתנו הקבלה לעשותה בפה, וכמו שאמרו ז"ל (ברכות כא). בברכת אמת ויציב דאורייתא, ושאר הזכירות די לנו בהם בזכירת הלב לבד, ע"ש. אמנם בשו"ת התם סופר** (או"ח סימן טו) **האריך ליישב מה בין זכירת יציאת מצרים בכל ימות השנה לליל הסדר, וכתב שבכל ימות השנה יכול אדם לקיים מצות זכירת מצרים בהרהור ומחשבה בעלמא, אבל בליל הסדר מחוייב הוא לספר בפיו את ענין יציאת מצרים. אך בשאגת אריה** (סימן יג) **האריך להוכיח שאף בכל ימות השנה אינו יוצא ידי חובה בהרהור בעלמא, וכן רבינו ב'פני יקן'** (ברכות פ"א מ"ה) **כתב מה שכתוב במשנה מזכירין יציאת מצרים בלילות, 'מזכירין' [היינו] בפה מלא, ואילו תנא זכרון הייתי אומר במחשבה זכר יציאת מצרים, לכך תנא מזכירין לאחרים דהיינו בפה מלא והיינו פרשת ציצית.**

וכן ב'מעשה ארג' (שם) **כתב 'מזכירין' עיין ספרי** (כי תצא טו) **דמצרין ריבוי על מלת זכור שהוא בפה, דפשטא דקרא קאי על המחשבה ע"ש היטב. וכן ב'מלאכת שלמה' וב'תפארת ישראל'** (ברכות פ"א מ"ה) **כתבו שאף בכל ימות השנה חייב להוציא בפיו. ע"ש.**

עטרת החסידות

מספרי רבותינו הקדושים זי"ע

סדר עבודת האדם בליל הפסח – ב'עובדא' מ'לין' רעותא דלבא'

קרבן פסח לטהר הכלים

כבר בארנו (ב'אוצר החיים' מצות שביעי של פסח) שסוד הפסח עיקרו לטהר הכלים, כי כל עוד שהכלים אינם זכים אי אפשר שיהיה היוג הפנימי, כי הרי היוג הפנימי אינו אלא על ידי הכלים כמבואר בדברי **מרן** (ע"ח שער מ פ"א). וכל עוד שהכלים אינם זכים וברורים, עם סוד ה'צלם' שהוא ממוצע בין הפנימיות ובין הגוף, בסוד יצר הרע ויצר הטוב, אי אפשר שיהיה היוג כלל.

גדלות הפסח על שלמעלה

ומסי'רא דילן, על ידי עבודת הפסח ושמירת החמין ואכילת הפסח בליל הפסח, היה ראויים על ידי מעשינו לגדלות וקטנות ראשון, אבל גדלות וקטנות שני לא היה מצדינו. ואף גדלות ראשון היה מצד החסד ונס, שהרי נכנס הגדלות קודם הקטנות. ולכן הכל נקרא על שלמעלה, כי הגדלות ראשון בטל מרוב אור של גדלות שני.

בזיכרון הכלים נכנס פרוצין ראשון

ותשכיל אחי, שעל ידי שחיטת הפסח והקרבנות בשלשה כתות, נתקנו ונדרכו הכלים 'עצם הגוף', עד שיהיה ראוי שייכנס בו פרוצין הפנימי סוד ה'דיבור', בסוד 'עקימות שפתיו הוה מעשה' (סנהדרין סה.), כי העובדא והמעשה מתוק ומיך ומאיר גוף הכלים, וכנס בו פרוצין 'כנסת ישראל', הנקרא 'דבור'. ויש שלשה בחינות כלים, ולכן היה שלשה כתות.

ה'צלם' לא נודרך בפסח

ובחינת ה'צלם' שלהם שהוא יצר הרע ויצר הטוב, עדיין לא נודרך, כי אחר התיקון אדרבא היצר הרע נעשה טהור וקדוש, ומסייע מאוד לעבודת השם, ולכן הוצרכו לזיהר מן ה'חמין' 'צלם' יצר הרע דגבורות, שלא יתאחו הרע, ואכלו 'מצה', 'צלם' יצר הטוב דחסדים, בסוד שלשה פעם מ"ה, והוא גם כן מן הכירור ממה שנתברר ממלכין קדמאין, אבל מצד החסדים, כי גם מלכין קדמאין דשם ב"ן כלולין מ"ה ו"ב" כמבואר בדברי מרן (ע"ח שער ט פ"ח), ולכן הגבורות אף שהם חשובין הרבה מן החסדים, אבל כל עוד שאינם ברורין לגמרי, עדיין הרע נאחו בהם, ומחמת אחיות הרע, הוצרכו שלא להשתמש בו כלל, ולבערו מן העולם, ולהשביטו מן הלב לגמרי, וישתמשו בחסדים ד'מצה'.

'דעת עליון' אין הרע נאחו בו

אבל תשכיל אחי עוד בעומק הענין, כי יש שני מיני דעת, דעת אחד המחבר בין חסדים וגבורות, שהוא מן הברורין, ושם נאחו הרע בין בחסדים ובין בגבורות, ולכן נסתלק זה הדעת ונתבטל, על ידי שמירת עצמם מן החמין, אבל יש עוד דעת המחבר בין חכמה ובינה, ונקרא 'דעת עליון', שאינו מן הברורין, והוא בסוד 'עין החיים', פרוצין הפנימי דנוקבא הנקרא 'דבור'.

'מצה' מסוד הפנימיות

ודע, שעצם ה'מצה' הוא מסוד פרוצין הפנימי, מסוד שם מ"ה מלך הדר, 'מצה שמורה', כי הגוף והחיות והצלם הם שומרים אותם, ובחינת 'מצה' הוא 'נשמתא דגופא'.

לבוש וצלם לפרוצין הפנימי

אבל תדע, שגם לבחינה זאת יש לבוש דק ממובחר הברורין, והוא כעין ה'צלם' שהנשמה מתלבשת בו בגן עדן, על ידי עובדא ודבור ה'עקימת שפתיו הוה מעשה' (סנהדרין סה.), והוא עצמו

הצלם של עולם הזה, אלא שבכאן לא נתברר, ונאחו בו הרע, אבל מה שנעשה ממנו כבר טוב לגמרי, הוא צלם קדוש. עיין [עין חיים] שער קיצור אבי"ע (שער נ' פ"ד): 'שיש אשה אחרת מצד פנימיות יצר הרע דקדושה, והוא גם כן מהגבורות, ונקרא 'יצר הטוב', אף שהוא נוקבא', כי כבר נתברר.

קליפת נוגה מתעלה

ומבואר בדברי מרן (ע"ח שער מט פ"ג) שהקליפה הד' לא נתברר, ולכן נעשה ממנו לבוש ועור, ונתברר מעט ומעט, ונעשה גוף גמור, וצלם, ואחר כך נתברר עד קרוב למדרגת נפש הפנימי, ונתברר עוד יותר עד ששלה בבחינת 'אשת חיל עמרת בעלה'. אבל תדע, שיש בחינות רבות, זה טוב מזה וזה מזה, ומעתיק דאצילות עד תשלום דעשיה.

שורש לבוש הפנימי במצח דא"א

ובחינות לבוש וצלם דק הנקרא 'דבור', לבוש לפרוצין הפנימי הנקרא 'כנסת ישראל', 'אשה' הפנימית. ובחינה זאת עומדת גם כן במצח, בסוד 'תיו תחיה' (שבת נח.), שהוא מה שכבר נתברר ונעשה 'טוב' גמור, בסוד 'מצ"ח רצון', מספר 'תיו חיים' תחיה, 'יצר טוב' גמור. ובפרוצין הנוקבא נקרא 'דבור'.

'לחם עוני' בסוד לבוש ה'דיבור'

וזהו סוד 'לחם עוני' (דברים ג, ז) 'שעונין עליו דברים הרבה' (פסחים לו:). ומספרו ד' פעמים ב"ן, ממובחר הברורין שנעשה טוב, אף שעדיין לערך בחינה שלמעלה ממנו עדיין אינו טוב גמור, אבל על כל פנים לערך בחינה שישראל משיגין אותו, הוא טוב גמור.

שחיטת הפסח וביעור חמין, תיקון 'לבוש הנפש'

ומעשה תשכיל אחי מאוד, שעל ידי שחיטת הפסח והקרבנות בשלשה כתות דישראלים, נמולים כמילה ופריעה ואטופי דדמא, נתקן הגוף דזעיר ונוקבא בשלשה כלים שלהם. ועל ידי שמירת וביעור החמין נתבטל בחינות אותן ברורים שעדיין לא נתבררו, כי הכירור הגמור לא יהיה עד לעתיד, והוא בחינות 'עובדא' 'מצות', שנעשה ממנו 'לבוש הנפש', 'גוף' שבגן עדן.

אכילת מצה וסיפור הגדה, 'לבוש הרוח'

ויש עוד בחינה אחרת, סוד התורה, והוא 'קול ודבור', ונוכר בוהר (וירא ק). בסוד 'עובדא ומ'לין', מסוד 'מ'לין' הוא 'לבוש הרוח', והוא סוד 'צלם' הקדוש שנתברר כבר לגמרי, ונעשה לבוש לסוד 'נשמתא דגופא' הנקרא 'ישראל' 'כנסת ישראל', פרצופים הפנימיים שאינם מן הברורין, וזה נתקן בפסח על ידי אכילת מצה וסיפור הגדה, בסוד 'קול ודבור', נתקן והאיר בחינות ה'צלם' הפנימי הנתברר הנקרא 'חשמל', ונקרא 'קול ודבור'.

'רעותא', תיקון 'לבוש הנשמה'

אבל יש עוד בחינת 'נשמתא דמוחין', וגם יש פרוצין הפנימי שאינה מן הברורין, ויש להם לבוש דק מסוד 'רעותא דלבא', רצון וכסופין והארה ודביקות שבתוך תורה ומצוה, והוא נתברר יותר למובחר הטוב, ונעשה לבוש לנשמה העומדת במוח, וכאן הוא עיקר בחינת 'אשה', רצון ותאהו וכסופין של 'תיו תחיה', כי הוא מובחר הטוב של לבוש 'קול ודבור' ושל 'מעשים טובים'.

לבושים כפולים, לזו"ן

כי תשכיל אחי, שב'עובדא' יש עשה-ולא תעשה, ובמ'לין יש 'קול-ודבור', וברעותא וכסופין יש רצון וכסופין 'מעשים טובים', ויש רצון ואור הערב ומתוק לתורה ולתפלה 'מלין קדישין'. ובהם נתקנים בחינות של זעיר ונוקבא, כי ה'עשה' וה'קול' ורצון ואור התורה לבוש ממובחר הברורין לזעיר, ושמירת 'לא תעשה' וה'דבור' וכסופין של ה'מעשים טובים', שלשה קשומים ותקונים לנוקבא, ובכללם הם: 'עובדא מ'לין רעותא דלבא'.

אכילת הפסח, סוד 'רעותא'

ואכילת הפסח בסוד 'אכלו רעים' (שיה"ש ה א), 'דלא מתפרשין' (והר ויקרא ד). 'ש'שם אין רע, אלא רע ורעותא' ורצון, ורעותא דרעיון ממוצח הרצון.

תיקון ג' לבושים בליל פסח

אבל כל אלו הבחינות 'עובדא מ'לין רעותא' דליל פסח, שהוא מכח שלנו, אינו מספיק אלא לגדלות ראשון, ומה שנעשה זיוג ואור גדול, שנודרכו אלו הבחינות למאור עד שנתגלה הגדלות שני, זה לא היה מצדינו, כי מצדינו על ידי שחיטת הפסח והקרבנות, ושמירתו מן החמין ומן הפיגול, נתקן סוד 'גוף' דזעיר ונוקבא, ועל ידי 'לחם עני' וסיפור הגדה, נתקן 'לבוש הרוח' הנקרא 'צלם', ועל ידי אכילת הפסח בשמחה ורצון, נתעלה כל הכסופין ורעותא, ונעשה 'לבוש לנשמה'.

זיכרון נוסף דג' לבושים, בגדלות ב'

ואחר כל אלו הכנות הקדושות, יהיה היוג העיקרי שנמשך מסוד חיה עם בינה דלעילא, והוא סוד 'גדלות שני', וצריך עוד להודרך עוד כל אלו הבחינות 'עובדא מ'לין רעותא' שיהיו לתכלית הטוב, ויהיה היוג השלם, וזה לא היה מצדינו, אף שהיה זיוג גמור בליל פסח, הכל מצד רחמינו שהפליא חסדו עלינו.

אחיית הרע בלבושים דגדלות א'

כי בכל אלו הבחינות 'עובדא מ'לין רעותא' שהם מסוד גדלות ראשון, ששורשו מישראל סבא ותבונה, אשר הוא בכללות פרוצין בינה, אשר בלבושים אלו הלך אדם הראשון קודם החטא, והרי אחו בו הקליפות, 'רשבתת אלו עדונין דלעילא ואתמשת בתר אינון כסופין מסאבין דאקרון (איוב כ טז) 'ראש פתנים' (וזהו פקודי רמה), הרי אחר כל הכבוד הזה, אחו בו הקליפות, ופגם ב'תיו תחיה', והלך אחר 'תיו תמות', תאוות עולם הזה. אבל בכירור כל אלו הבחינות בסוד גדלות שני, מסוד 'אבא' חכמה, חכמה ובינה דלעילא, אין עוד פחד הקליפות.

'עובדא מ'לין רעותא' ביסוד דנוקבא

ותשכיל אחי מאוד, שכל אלו הבחינות ישנם גם ביסודה, מסוד 'עובדא' יעשה בה עצמות הכלי 'בית הרוח', ומסוד 'מ'לולא' 'קול ודבור' 'צלם הרוח', נעשה בה רוח דשביק בה בעלה, ומסוד רעותא ורצון של 'תיו תחיה', נעשה בה כח המעלה מיון נוקבין, על ידי תשוקת 'כנסת ישראל' באש להבת שלהבת כאשה לבעלה, ועל ידי כסופין אלו הוא מעלה כמה נצוצין לרצון עליון, והן נצוצין חדשים המתבררין בכל זיוג. כאשר נבאר א"ה (מצוה שסו-שסח) בסוד 'מנחת סוטה', מסוד 'מצח אשה זונה' (ירמיה ג ג), שאשה זונה מתחת בעלה בכסופין אחרים, יש לה עזות 'מצח', ופוגמת ב'תיו תחיה', 'מצח הרצון', 'אשה ריח ניחח לה' (ויקרא א ג), אשר משם כל הכסופין ותשוקת ורצונית כנסת ישראל הקדושה לבעלה, כאש להבת, לתורה ולמצות.

'גדלות א' 'כלים', קטנות ב' 'צלם'

ועתה אחי תשכיל מאוד בהשכלה קדושה, שעיקר תיקון שהיה מצדינו בסוד 'גדלות ראשון', בחינות 'ישראל סבא ותבונה', שעיקרו מ'בינה', אשר משם שורש הגוף והאותיות והכלים כידוע ממרן (ע"ח שער מ פ"א). ואחר כך בא הכירור של 'עובדא מ'לין רעותא' בדרך היותר טוב ומובחר, לעשות לבוש לעיקר הפנימיות, והוא סוד 'קטנות שני', כי 'עובדא מ'לין רעותא' שהיה לבוש לגדלות ראשון, כולם מסוד הברורין ד'אלהים' דקטנות ראשון, ובחינות קטנות וגדלות ראשון בכללות לא נקרא אלא תיקון ה'כלים' חיצונית פנימיות. ובחינות קטנות שני הוא ה'צלם' הקדוש בכללות, ואשרי לזוכים אליו, כי אין לו עוד פחד מהקליפות, והוא ממובחר 'עובדא מ'לין רעותא' של גדלות ראשון, ואחר כך נתגלה הפנימיות אמיתית, זיוג השלם הברור.

'אוצר החיים' ויקרא מצוה שג - שז

שביעי של פסח

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיֵּשֶׁב הַיָּם לַפְּנוֹת בְּקֶרֶת לְאִיתָנוּ (שמות יד כז)

אִיתָא בְּזוּהַר (ח"ב דף קע:) וז"ל: אשגח קודשא בריך הוא בזכותא דאברהם, דאקדים בצפרא למעבד רעותיה דמאריה, כדכתיב 'וישכם אברהם בבקר' (בראשית יט כז), כדן אהדר ימא וערקו מיין קמיייהו דישראל, דכתיב 'וישב הים לפנות בקר לאיתנו' (שמות יד כז) ותנינן לאיתנו, לתנאו, לההוא תנאי דהתנה עמיה קודשא בריך הוא כד ברא עלמא, לאיתנו, כתיב הכא לאיתנו, וכתוב התם משכיל לאיתן האזרחי (תהלים פט א), ועל דא לפנות בקר, בההוא זמנא דאקדים אברהם למעבד רעותא דמאריה, כדן אתקרע ימא.

דבר מתמיה, שהרי פסוק זה נאמר על ששב לכווה הראשון, כמ"ש 'ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער ה' את מצרים'. ומה שכתב בזה אדונינו המקדש מלך הקדוש, [וז"ל: כדן אהדר ימא וערקו מיין קמיייהו דישראל, פ'ו 'וישב הים' היינו ששב לאחוריו וערק מפני ישראל, ושיעור הכתוב למה 'וישב הים' וערק ונקרע בשביל 'לאיתנו' שהוא התנאי, ובשביל אברהם הנקרא איתן. ובוה תתורץ קושיית המפרשים הראב"ח והר"ש יפה, שהקשו למה לא כתב 'לאיתנו' בקריעה, אלא ב'וישב הים' דהיינו ששב על המצריים, ותירצו לפי דרכם, ולדברי הזהור הכא לא קשיא מידין]. לא זכיתי להבין דבריו.

אלא שיש בכאן תמיה רבה, שהרי מצרים היו רואים שעתיד מושיען של ישראל ללקות במים קודם שנוולד משה, והוא דבר דק מי מריבה (רש"י שמות א כג), למה לא ראו בכוכבים ומזלות שהם עצמן יטבעו וילקו במים בים סוף.

אלא הקב"ה 'משגיא לגוים ויאבדם' (איוב יב ג), כי כל מה שיתחדש במעשה בראשית כבר נרשם ברגע שברא הקב"ה עולמו, שית אלפי שני תליא בשעתא קמיייתא, לכך הכל נרשם בכוכבים ובמזלות כל מה שיתחדש לכל בריה כמבואר בגמרא (ברכות לב:), וכל י"ב מזלות וכוכבים הם בגלגל הרקיע דעשיה ביסוד (ע"ח שער מג פ"ב).

ובכאן כששב על המצריים כתיב 'ויט משה את ידו על הים' (יד כז), הוא הולך על 'ויט' (יד כא) שלמעלה בעת הקריעה.

וישב הים לפנות בקר' בסוד 'הבקר אור' (בראשית מד ג) באור קדמאה, שם היה התנאי עומד, ונשאר שם במזלא עלאה בשביל אברהם הנקרא איתן, בסוד 'נחל איתן' (דברים כא ד) שבארנו על דעת דדיקנא דאריך, אשר שם י"ב מזלות, ונקראים 'איתן', ושם היה נשאר התנאי, ולא נתפשט עד עשיה, כי נשאר ב'איתן' עליון, 'האזרחי' בסוד אור קדמאה, כדן משם, אשר בעתיקא תליא (וזה"ק ח"ב נב:), אתקרע ימא, ובכח עתיקא אתקרע ימא שהוא נעלם וסתים, והוא 'לפנות בקר' למעלה למעלה בעתיקא, עלמא דסתימא ונעלם, שם נירשום התנאי,

בדעת דעתיקא אשר שם י"ב מזלות כמבואר בלק"ת ויצא, באלו מזלות דעתיקא שם נחשב קריעת ים סוף ולא בעלמא דאתגליא, אפילו בדעת דועיר ודאו"א לא נרשם.

לכך לא ידעו מצרים כלל, לכך 'ומצרים נסים לקראתו וינער ה' את מצרים', כי אם היה איזה רשימה בעלמא דאתגליא היו יודעין מזה, ולא היו נוסעין, אבל כיון ששב הים לפנות בקר לאיתנו' לבחינת 'נחל איתן' דעת דעתיקא, אשר שם נשאר התנאי ולא נתפשט, לכך 'ומצרים נסים לקראתו' כי בעתיקא תליא מילתא טמיר ונעלם.

לכך היה קשה קמיה, כי קריעת ים סוף היה על ידי גזירה 'דבר אל בני ישראל ויסעו' (יד טו) צדיק גזור, ונתגלה עתיקא למטה לצורך היווג ברחמים, זה היה 'לפנות בקר', וכבר ידעו מצרים כי נתגלה הענין למטה, לכך 'וינער ה' את מצרים' בתוקף גדול.

וסדר הדברים, כי כל הדברים העוברין על כל בריה, הכל ניגזור בשעתא קמיייתא, כל צעדי איש לטוב, ולמוטב כשיעשה תשובה הוא בדרך טוב, והם בעלמא דאתגליא, לכך מתפשט עד המזלות שבעשיה, ושם רואין חווי הכוכבים מה שנוגור על כל איש אין להשיב, רק ישראל בתשובה שלימה מקשרין מלכות בנינה, ושם הוא אדם אחר ולא נגזור עליו כלל.

ואם המצריים ראו את משה קודם לידתו, מה שיהיה ענין דק שלקה במי מריבה בשנת מותו, למה לא ראו שהם עצמן יאבדו במים תיכוף לשעה קלה, אלא ענין קריעת ים סוף לא נתפשט בעלמא דאתגליא, ולא נרשם בכוכבים ומזלות כלל, כי לא נרשם אלא בעלמא דסתים ונעלם, דעת דעתיקא ששם י"ב מזלות נעלמות, לכך קריעת ים סוף בעתיקא תליא, כי למטה לא אפשר, שאין שם רושם מזה, כי עשה זה משום 'משגיא לגוים ויאבדם' כמים, ובעתיקא היה קיטרוג שלא יתגלה הארות עתיקא, משום הללו והללו כמאמר רז"ל (ילקוט רמז רל"ד) שהיה השטן מקטרע על הים הללו עובדין ע"א והללו וכו'. כי שם אין הרשעים פוגמין, אלא רושם מעט, וגם מעשה ישראל עבירות קלות נחשבים לחמורות, ומחמת הקיטרוג לא היה באפשרויות שיתגלה אור עתיקא לקריעת ים סוף 'מה תצעק אלי' בעתיקא תליא, ואי אפשר על ידי תפלה אלא 'דבר אל בני ישראל ויסעו' כעין כביכול, צדיק גזור 'ותקם את דברך' האי עתיקא, 'כי צדיק אתה' (נחמיה ט ח), 'ותגזור אומר ויקום לך' (איוב כב כח. תענית כג:).

ולזה מבאר 'ויט משה' כמבואר לעיל שהוא טעם על 'ומצרים נסים' למה לא ראו במזלות שסופן להאבד במים, ולא הולך על 'וישב הים לפנות בקר' שהוא י"ב מזלות שביסוד 'הבקר אור' בעלמא דאתגליא, אלא 'לפנות בקר' בדעת עליון בחינת איתן בחינת 'נחל איתן' בחינת 'משכיל לאיתן' באור קדמאה דדעת עליון דעתיקא הנקרא איתן נחל איתן, שם נרשם, לכך 'ומצרים נסים' כי לא ידעו ולא ראו.

'וזהר ח' ח"ב פ"ב פ"ב. מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא

הוי"ה י'תם ל'קם ו'אתם ת'ת'רשון (שמות יד יד)

ואתם אחי ידעו, שהכל נעשה מהתעוררת התחתונים, כי בעת עמדנו על הים היו החיצונים רוצין לינק מבחינת נשמות דגדלות, הבאין מפרצוף הפנימי, מצה שמורה, ואם היה כך, היו ח"ו נטבעו ישראל בים סוף. מה עשתה השכינה הקדושה, כד איהי חמית ליה לסט"א דאחיד בשיפולי משכנא, כדן איהי אזעירת גרמה, בגין למיהב

ליה תמצית דחוק, וכדן דלת היב לאות קוף, כי לגביה מסאבא עבידת גרמה אות דלת כמאן דלא נטיל בגווה כל כך, ואיהי מסכנא (וזה"ק שה"ש).

ודעו אחי, שאי אפשר לחיצונים לשלוט, אלא במה שנעשה ונתוסף ע"י התחתונים באור עליונים, כי קיטרוג לומר שאינם כדאי לאור הזה, כטעם הללו עובדי ע"ז והללו (וזה"ק תרומה קע:), אבל במה שנתוסף ע"י רצון עליון, אי אפשר להם להנות חס מלהזכיר, ולכן כיון שקטרוגו, ורצו להנות מאור הגדול של בחינות נשמות דגדלות, עבידת גרמה מסכנא, שאין לה אלא בחינות קטנות ודין מומעשה התחתונים.

ולזה נצטוונו 'ואתם תחרישון' (שמות יד יד) שלא לעורר במעשה התחתונים בקול ודיבור שלהם, את קול ודיבור פרצוף הפנימי דלעילא, פרצוף הגדלות, וכיון שיהיה הארות הגדלות באורות עליונים על ידי מעשה התחתונים, והתחתונים אינם שלימים עדיין, כי יש עליהם קיטרוג ודין, יתאחוזו הקליפות באור ונשמות הגדלות, ולכן נצטוונו 'ואתם תחרישון' בעתיקא תליא מילתא (וזה"ק ח"ב נב:), שיגלה אור וסוד עתיקא, פרצוף ומוחין דכתר, פרצוף הגדלות אמיתי, כי בודאי היווג בקטנות, אי אפשר אלא מחמת שהגדלות והאור הגדול לא היה מצד מעשה התחתונים, כי מצד מעשיהם לא היה בחינת קטנות, עמר שערים, ולכן נקרא יוג הקטנות של נחש, כי לגבי חייבא, עבידת גרמה מסכנא, נחש ממית, ואין לה מצד מעשה התחתונים אלא קטנות ודין.

'אוצר החיים' שמות דף קצא: מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא

ו'ים סוף ל'קם ק'ק'ת ו'דיים ט'בעת (ברכת יוצר דשחרית)

אִיתָא בספר כולם אהובים (בחלק תיקון הנפש פ"ח) וז"ל: שמעתי מהמגיד מקאזנין ז"ל, שפעם אחת בחג השבועות, היה מאריך מאד בברכת יוצר אור, בתיבת **וודים טבעת**, וכמדומה לי ששמעתי שהיה מאריך לערך ב' או ג' שעות בב' תיבות אלו. ואמר אחר התפילה, מחמת שבדחן אחד אמר על דברים אלו דברי ליצנות, היה מוכרח להאריך, להעלות אותן הדבורים להקדושה. ע"כ שמעתי.

ובזה תבין מש"כ רבינו הקדוש בספ"ק היכל הברכה בפרשת תצוה (דף רלט.) וז"ל: **וודים** מחשבות **טבעת** עיוקא דכליל כל עיוקאין, שאמר רבינו הקדוש אור מופלא רבי ישראל מגיד מקאזנין, ונשאלתי על זה מגדולי תלמידי לפרש להם בימי חורפי, והשבתי להם כל זה, והראתי להם שדבר זה מבואר בזהור, ובדברי מרן, ויש בזה ענינים נוראים, שאמר בזה הלשון: אי דיא אלטי מחשבות זיידוס, האסט דיא גימאכט פינגרליך, ודי בזה.

וכן הוא מבאר בספ"ק נתיב מצותך (אמונה ו ח). וז"ל: ועיקר בריאות ישראל לשבר הרע והטבע המגושם, ולהעלות הנשמות והברורין, בסוד אלף עלמין דחתמימן בעיוקא דכיא, שביאר מרן האר"י שהם שורש כל הברורין, מסוד שם אלף, אלף למד, אלף למד הה, אלף למד הה יוד, אלף למד הה יוד מס, אשר משם כל הטבע הנקרא טבעת ועיוקא, ונתבררין במחשבה שהוא עיוקא, ארבע מוחין, מס סתומה, ונמשכין ליסודה, ששם גם כן עיוקא. ועל זה אמר המגיד מקאזנין **וודים** המחשבות, **טבעת** עשית טבעות ועיוקא. ומשם אלהים הנ"ל משם שורש כל הטבעיים וצורת החומריות, שצריכין לשבר החומר ולאכול ולעשות כל צרכי הגוף בקדושה ובטהרה. עיי"ש.

עטרת זקנים

יומא דהילולא ממאורי הדורות

הרה"ק רבי אשר ישעיה בן רבי אליעזר ליפמאן זצוק"ל
מראפשיץ י"ד ניסן תר"ה

תולדותיו

נולד לערך שנת תקל"ז לאביו הצדיק הנסתר מעיר וורשא רבי אליעזר ליפמאן ולאמו הרבנית מרת פרומט בת הרה"ק רבי אשר הורוויץ הגדול מנאראל נו"נ למהר"ם טיקטין ולמעלה בקודש, ונקרא שמו אשר ע"ש זקינו הנ"ל. בוצין בוצין מקטפיה ידע, ומנעוריו עסק יומם ולילה על התורה ועל העבודה, ומעולם לא יצא מכותלי בית המדרש.

שמו הגדול הלך לפניו ורבים משועי ונגידי העיר רצו לזכות בו לחתן ולהזיל ממון רב מכיסם להכניס ספר תורה החי בביתם, אמנם בסוף זכה בו כידוע הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זצוק"ל בעל ה'זרע קודש', ובהקשר לזה מסופר שלהרה"ק רבי נפתלי צבי היה לו בת אחת יחידה ושמה רייצא, והדרך היה בתלמידי רבינו הרה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין זצוק"ל להתיעץ איתו לפני גמר כל שידוך אם הוא הזוג הנכון, ובתו של רבי נפתלי צבי בגרה כבר אחרי שהחוזה דחהו על כל שידוך ושידוך שהגיעו לו, פעם כשעבר רבי נפתלי צבי דרך עיר הבירה וורשא ואיקלע לבית המדרש היכן שרבי אשר ישעיה לא פסק פומיה מגורסא, וראה לפניו העלם חמודות ומצא חן בעיניו הבחור, וכאבן המושך נמשך לבו אחריו לאהבו ולבחור בו לחתן לבתו היחידה, שאל אותו רבי נפתלי צבי: במה עוסק אביך, והשיבו הבחור: שהינו חייט העיר, וביקש ממנו רבי נפתלי צבי: שהליכינו לבית אביו כי נקרע ממנו מלבושו, ובשעה שנתן לחייט מלבושיו לתקן, אמר לו: בחנתי את בנך והוא ישר והגון, רצוני להשתדך עמך, החייט שלא הכירו חשב שהוא אדם פשוט, עשה לו תנועת ביטול, ואמר לו: בני היקר הזה אלף רובל רוצים ליתן בשבילו לנדן, ענה לו רבי נפתלי צבי: לך לרב העיר ותאמר לו שרב העיר ראפשיץ רוצה להשתדך עמכם, כששמע החייט דבריו וגם שהוא רב, הלך להתייעץ עם רב העיר וורשא, כששמע רב העיר במה המדובר, אמר לו: רוץ מהר ואל תתמהמה וגמור השידוך עם רבה של ראפשיץ הרוצה להשתדך עמכם, וכן הוזה שנגמר השידוך בשעה טובה. בעת ההיא נסע רבי נפתלי צבי יחד עם החתן אל החוזה הלובלין להודיע לו שגמר שידוך, תחילה הרע קצת בעיניו שגמר השידוך מבלי ברכתו, אבל אחר שהראה לו החתן, אמר לו החוזה: חכם עדיף מנביא, ברוך מנבים אשר, וכשנפרדו לשלום, אמר לו החוזה: אכן זהו הזיווג האמיתי, והתבטא עליו: א'ג'ט קרבן פסח, והיה לפלא, ואחר שנסתלק בערב פסח ראו ראיית החוזה למרחוק.

שנות העמידה

נסע להסתופף בצל צדיקי הדור, אצל המגיד הקדוש רבי ישראל מקאזניץ זצוק"ל, והרה"ק רבי אברהם

יהושע העשיל האוהב ישראל מאפטא זצוק"ל, והרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זצוק"ל. רבות הסתופף בצל רבינו החוזה מלובלין, וזכה להיות אצלו על חג הפסח בליל הסדר, ובערגה סיפר איך שבעת אכילת האפיקומן נטף סביבות פיו הקדוש נטפי שומן, שזכה שאליו הנביא זכור לטוב הביא לו קרבן פסח כידוע שהיה כן להרבה צדיקים ואכמ"ל. וביחוד קיבל מרות חמיו רבי נפתלי צבי מראפשיץ ונעשה לתלמידו המובהק, וכעבדיה קמיה מריה עמד לפניו ולא זו ידו מידו, ואף חמיו הראה לו חיבה יתירה והכתירו לרב ואב"ד בראפשיץ.

איש על העדה

לאחר פטירת חותנו ביום י"א אייר תקפ"ז, קיבלו עליהם החברייא קדישא תלמידי וחסידיו חמיו כאיש על העדה למלאות מקום חמיו, ולהנהיג עדת בית ראפשיץ. ביתו נהפך לתל תלפיות ואלפים וביניהם רבנים ואדמו"רים באו לחזות בנועם עבודתו הקדושה, שהיה מלא פחד ומורא על כל סביביו ביחודים ובדביקות נורא. גם רבינו קודש הקדשים איש האלוקים הגאון הקדוש רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זיע"א בעל ה'היכל הברכה' שהיה ג"כ מהחברייא קדישא תלמידי חמיו רבי נפתלי צבי, נסע אליו בשנת תר"ג בעת שהיה השערורייה הגדולה בגלילות גאליציע בענין העופות החדשים המשונים במראם שהביאו ממדינת קפריסין, הללו אוסרין והללו מתירין, ורבינו ה'היכל הברכה' עמד בתוקף ובעזו נגד המתירים, שאסור באין פנים לאכול ולשחוט אותן העופות שאין לנו עליהם מסורת מאבותינו הקדושים מדורי דורות, ועל זה קמו עליו מכת המתירים לרודפו, ורבי אשר ישעיה עמד לימין רבינו לחזק בדרכו ובשיטתו הנכונה, וקיבל אותו בחיבה ובאהבה גדולה כאחד הגדולים. גם בא עמו בקשרי שידוכין שנכדת רבינו בעל ה'היכל הברכה' בת לבנו רבי אלכסנדר סנדר היתה אשת הרה"ק רבי אשר ישעיה מקאלבסוב זצוק"ל בן הרה"ק רבי יחיאל מקאלבסוב זצוק"ל בנו של רבי אשר ישעיה.

הסתלקותו ומורשתו אחריו

בחורף שנת תר"ה נפל לחוליו אשר ממנו לא קם, והראה לתלמידיו הקדושים על לוח השנה יום י"ד ניסן ערב חג הפסח שנרשם עליו ת"ב (ר"ת תענית בכורים), ואמר: מה זאת נרשם כאן ר"ת תשעה באב, ולאחר שנסתלק באותו היום הבינו למפרע דבריו הקדושים, שביום הזה נהפך לאלל לעדת בית ראפשיץ, וגם הבינו כנ"ל מה שאמר עליו החוזה א'ג'ט קרבן פסח, שנסתלק ביום ובזמן הקרבת קרבן פסח. נטמן בעיר ראפשיץ ואוהל בנו על קברו הקדוש.

השאיר אחריו בנים הקדושים: הגדול רבי מנשה שמילא מקומו בראפשיץ, רבי אהרן מרימנוב ובסוף ימיו בראפשיץ, רבי אלימלך מסוקלוב, רבי מנחם מנדל מגלאנוב, רבי יחיאל מקולבוסוב, ובת אחת: הרבנית מרת חנה אשת רבי משולם פייביש מברעזאן בעל ה'שפת אמת' זכרונם לברכה.

נדפס ממנו לאחר פטירתו ליקוט מתורותיו הקדושים בשם 'אור ישע'.

ובעת שעליתי לקבל אפי שכנתא, לקבל פני הצדיק מוהר"ר אשר אב"ד דק"ק ראפשיץ, שאל אותי: אני רואה פניך מאירין ושמחים, מה זה. והשבתי: אילו היה חולק עמי קדוש ישראל, והיה נוטל המוחין וחיות שלי, הייתי נופל ברוע פנים, אבל עתה צעירים ישחקון שם, וכשאני עומד אחר חצות לילה ללמוד, וכן הציצית והתפילין והתפלה מאירים עלי כאור השמש בצהרים, מה לי לחוש לקול פיטפטי עופות טמאים, והשיב הצדיק: אעפ"כ חלישות דעת הוא, ולמעלה חוששין מאוד מלהחליש דעת.

כמו שמצינו במחלוקת חזקיה הנביא עם ישעיה, זה אומר אני מלך זה אומר אני נביא (ברכות י.), והוקשה, הלא צדיקים גמורים היו, ובודאי מחלוקתם לא היה בכבוד המדומה, אלא באיזה דרך עבודה. והענין, כי נביאים הם נצח והוד, וחזקיה מלכות המקבלת אורה מן הנביאים נצח והוד, וישעיה סבר בזמן המקדש לא צריכים לברוע ולהשפיל המדרגות עליונות להעלות המלכות, אלא היא עולה מעצמה, וחזקיה סובר אף בזמן השלום צריך לירד וכרוע וא"ו לגבי ה"א להעלותה.

ועשה הקב"ה פשרה, שחלה חזקיה, והכל מודים שבעת החולה והגלות, שצריכין לירד מדרגות עליונות להעלות מדרגות התחתונות, דלא פליגי אלא בזמן המקדש, דסברת חזקיה דזה לא יהיה אלא בזמן המשיח בגאולה העתידה, וישעיה סובר אף בזמן המקדש, אבל בזמן הגלות והחולה לא פליגי. ולמה לא אמר הקב"ה לישעיה היאך הוא ההלכה, כי אין כאן איסור והיתר דנאמר (דברים ל יב) 'לא בשמים הוא', אלא שלא רצה להחליש דעת שום אחד להשפילו על שכנגדו, עד כאן אמרי קדוש.

והשבתי לו, שהקב"ה ברוב רחמיו מרחיב דעתי בזיו אורו שאין דעתי נחלשת, כי באמת בכל עת שאני מרגיש חלישות דעת גדול, מלך עליון שרחמיו מרובים מטעים אותי מאור עולם הבא, ומזה מתרחב דעתי בשמחה ובעזו בפנים מאירות.

'נתיב מצותיך' אמונה א ט

אשרי מי שאינו קוצף ורוחו נמוכה ושפלה הרבה, וכן הוא אומר (מכילת ז יח) 'לשארית נחלתו', למי שמשים עצמו שירים, אשרי אדם שישים עצמו עפר, שהכל ירמסוהו, ויהיה כאסקופה תחתונה שהכל דשין בה ממש, וכל זה לא ירגיש מרוב אור וחיות ודביקות אלהות, שמאיר על לב נשבר ונדכא, עד שלא ירגיש בשום צער, וכך השבתי להצדיק מוהר"ר אשר מראפשיץ כשעמדו עלי רשעים גמורים, בשנת כ"י לא' נחש' ביעקב' (תר"ג), תג"ר וקטטה על חנם, אלא מרוב קנאה ורשעות בבזיונות וחירופין, שלא נשמע כמוהם בדברי רשע והיתול ושקרים, ואני שתקתי, וכמעט שלא הרגשתי, ושאל אותי הצדיק שקבלתי פניו: אני רואה פניך מאירין, והשבתי לו: הקב"ה מטעימיני מאורו המתוק עד שאני מרגיש כלל, ומה לי פיטפטי עופות טמאים, ויתר הדברים כתבתי בנתיב שלי (נתיב מצותיך שם) יעו"ש.

זוהר חי' ח"א קצה.